

مدلیابی هیجان‌های تحصیلی بر مبنای کیفیت روابط والد-فرزندی با میانجیگری سرمایه روان‌شناختی

Academic Emotions Modeling Based on the Parent-Child Relationship Quality and Psychological Capital Mediation

Nazanin Mohammadi

MSc student, Department of Psychology,
psychology and Educational Science Faculty,
University of Allameh-Tabatabaei.

Soghra Ebrahimi Qavam

Associate Professor, Department of Psychology,
psychology and Educational Science Faculty,
University of Allameh-Tabatabaei.

Email: qavam.s2015@gmail.com

Fariborz Dortaj

Professor, Department of Psychology,
psychology and Educational Science Faculty,
University of Allameh-Tabatabaei.

نازنین محمدی

کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی.

صغری ابراهیمی قوام *

استادیار دانشگاه علامه طباطبائی.

فریبرز درتاج

استاد تمام دانشگاه علامه طباطبائی.

Abstract

The aim of this study was to model academic emotions based on the quality of parent-child relationships and mediated by psychological capital. It is applied in terms of purpose and descriptive-correlational in terms of purpose. The statistical population includes all female students in the tenth grade of the second year of public high schools in District 5 of Tehran in the academic year 2016-2017, from which 400 people were randomly selected using multi-stage cluster sampling. In the present study, in order to collect information, three questionnaires of parent-child relationship (PCRS), psychological capital (PCQ) and academic excitement (AEQ) were used and data analysis was performed using SPSS and LISREL software. The psychometric properties of these tools have been investigated in the present study and their usefulness has been ensured. The results showed that academic emotions are directly affected by the quality of

چکیده

این پژوهش با هدف مدلیابی هیجان‌های تحصیلی بر مبنای کیفیت روابط والد-فرزندی و با میانجیگری سرمایه روان‌شناختی صورت پذیرفت و به لحاظ هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی-همبستگی است و تحلیل آن بر اساس مدل ساختاری انجام گرفته است. جامعه آماری شامل تمام دانش‌آموز دختر پایه دهم دوره دوم دبیرستان‌های دولتی منطقه ۵ شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۶ است که از میان آن‌ها تعداد ۴۰۰ نفر به صورت تصادفی و با استفاده از نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب گردیدند. در پژوهش حاضر به منظور گردآوری اطلاعات از سه پرسشنامه روابط والد-فرزندی (PCRS)، سرمایه روان‌شناختی (PCQ) و هیجان‌های تحصیلی (AEQ) استفاده شده است و تحلیل داده با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS و LISREL صورت پذیرفته است. ویژگی روان‌سنجی این ابزارها در مطالعه حاضر بررسی و از مطلوبیت آن‌ها اطمینان حاصل گشته است. نتایج پژوهش نشان داد، هیجان‌های تحصیلی به طور مستقیم از کیفیت روابط مادر-فرزندی و کیفیت روابط پدر-فرزندی و سرمایه روان‌شناختی اثر می‌پذیرد.

mother-child relationships and the quality of father-child relationships and psychological capital. Also, the quality of mother-child relationships and the quality of father-child relationships indirectly affect academic excitement through the mediation of psychological capital. The findings of the present study can increase the positive emotions of students while learning and reduce the negative emotions by improving the quality of parent-child relationships and improving the components of their psychological capital (self-efficacy, hope, resilience and optimism).

Keywords: Academic Emotions, Parent-Child Relationship Quality, Father-Child Relationship Quality, Mother-Child Relationship Quality, Psychological capital.

همچنین کیفیت روابط مادر-فرزندی و کیفیت روابط پدر-فرزندی به طور غیرمستقیم و با واسطه‌گری سرمایه روان‌شناختی بر هیجان‌های تحصیلی اثر می‌گذارد. یافته‌های پژوهش حاضر می‌تواند از طریق ارتقاء کیفیت روابط والدین و فرزندان و بهبود مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی آنان (خودکارآمدی، امید، تاب‌آوری و خوش‌بینی) موجبات افزایش هیجان‌های مثبت دانش‌آموزان در حین یادگیری و کاهش هیجان‌های منفی را به وجود آورد.

واژه‌های کلیدی: هیجان‌های تحصیلی، کیفیت روابط والد-فرزندی، کیفیت روابط پدر-فرزندی، کیفیت روابط مادر-فرزندی، سرمایه روان‌شناختی.

نوع مقاله : پژوهشی	دریافت : آبان ۱۴۰۰	پذیرش: دی ۱۴۰۰
--------------------	--------------------	----------------

مقدمه

از جمله ابعاد شخصیتی دانش‌آموزان هیجان‌ها و احساس‌ها هستند که در سراسر فرایند یادگیری حضور دارند. دانش‌آموزان در حین تحصیل، هیجان‌های مختلفی را تجربه می‌کنند. هیجان‌های دانش‌آموزان با راهبردهای یادگیری، خودگردانی یادگیری، منابع شناختی، انگیزش و پیشرفت تحصیلی آنان رابطه داشته و تأثیر آن بر سلامت روان‌شناختی و جسمانی آنان بارز است (پکران^۱، ۲۰۰۶). با این وجود در مطالعات اخیر هیجان‌ها نقش چشمگیری نداشته‌اند.

پکران (۲۰۰۶) به شناسایی هیجان‌های یادگیری، آموزش و پیشرفت تحصیلی پرداخته است و آن‌ها را با عنوان هیجان‌های تحصیلی^۲ معرفی نموده است و آن‌ها را به هیجان‌های مثبت، مانند امیدواری، لذت و غرور و هیجان‌های منفی مانند اضطراب، خشم، ناامیدی، شرم و خستگی دسته‌بندی می‌کند (پکران، ۲۰۰۶).

نظریه کنترل-ارزش^۳ و الگوی شناختی-اجتماعی^۴ جهت تحلیل و تبیین پیشایندها و پسایندهای هیجان‌های تحصیلی توسط پکران و همکاران (۲۰۰۶) مطرح شده است. فرض در نظریه کنترل-ارزش بر آن است که منابع اصلی تجربه هیجان‌های تحصیلی ارزیابی‌های ارزش محور و ارزیابی‌های کنترل محور هستند. بر این اساس در مواجهه با تکالیف و موقعیت‌های دارای ارزش ذهنی بالا، احساس کنترل از طریق افزایش میزان انتظارات موفقیت در فرد، موجب ایجاد هیجان‌های تحصیلی مثبت مانند لذت می‌گردد و در مقابل، فراخوانی هیجان‌های تحصیلی منفی در او مانند استرس، ناشی از احساس عدم کنترل است؛ به عبارت دیگر در پیش‌بینی هیجان‌های تحصیلی منفی، الگوی ارزش ذهنی بالا و کنترل بالا مؤثر است (پکران، ۲۰۰۶).

¹ Pekrun

² academic emotions

³ control-value theory

⁴ social-cognitive model

نقش ارزیابی‌های شناختی در الگو شناختی-اجتماعی به‌عنوان یک منبع درون فردی پیشایند تجربه هیجانات تحصیلی مورد تأکید قرار گرفته است (گوئتز، پکران و هال^۵، ۲۰۰۸؛ هاگ^۶، پکران، گوئتز و هال، ۲۰۰۶). عوامل اصلی ایجادکننده هیجان‌های تحصیلی در این الگو، ارزیابی‌های شناختی وابسته به کنترل و ارزش است، تأکید ساختارهای مرتبط با کنترل بر روابط علی و معلولی هستند (گوئتز و همکاران، ۲۰۰۸).

براساس مدل نظری پکران و همکاران (۲۰۰۶) پیشایندها و پیامدهای هیجانات تحصیلی در سطوح متفاوت اجتماعی-فرهنگی (محیط) و شخصی (شناختی) بررسی می‌شوند (حسینی و خیر، ۱۳۹۰).

بر اساس آنچه بیان شد، در این مطالعه به منظور بررسی ابعاد شخصی یا شناختی هیجانات تحصیلی به ارزیابی در بُعد سرمایه روان‌شناختی دانش‌آموز پرداخته و با موشکافی در نقش خانواده به بررسی سطوح فرهنگی/اجتماعی هیجان‌های تحصیلی می‌پردازیم.

براساس پژوهش‌های انجام‌شده، افرادی که اتفاقات را با دیدگاه مثبت تعبیر می‌کنند، مثلاً با خوش‌بینی، امیدواری، تاب‌آوری و خودکارآمدی (سرمایه روان‌شناختی)، در طول رویدادهایی که بالقوه استرس‌زا هستند با احتمال بیشتری هیجان‌های مثبت را تجربه می‌کنند. به طور کلی افراد خوش‌بین برای رسیدن به اهداف و مقابله مؤثر با تغییر، انتظارات مثبتی دارند و هیجان‌های مثبت کارآمدی را تجربه می‌کنند. هیجان‌های مثبت منجر به پیگیری گسترده‌تر اهداف می‌گردند (فردریکسون^۷، ۲۰۰۱؛ به نقل از آوی، نورمن، هیوجز و لوتانز^۸، ۲۰۱۰). سرمایه روان‌شناختی^۹ یک وضعیت روان‌شناختی مثبت و رویکردی انعطاف‌پذیر و واقع‌گرایانه نسبت به زندگی است. چهار سازه تشکیل‌دهنده سرمایه روان‌شناختی شامل خوش‌بینی^{۱۰}، امید^{۱۱}، خودکارآمدی^{۱۲} و تاب‌آوری^{۱۳} است که هرکدام از آنان به‌تنهایی یک ظرفیت روان‌شناختی مثبت شناخته می‌شوند (لوتانز، یوسف و آویلو^{۱۴}، ۲۰۰۷).

در مطالعه‌ای آوی و همکاران (۲۰۰۶) به این نتیجه رسیدند که بین هیجانات مثبت و مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی رابطه معناداری وجود دارد، همچنین یوسف وند و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی دریافته‌اند بین تاب‌آوری و هیجانات تحصیلی رابطه مثبت وجود دارد. پژوهش دیوانگ، مینیگمینگ و شین^{۱۵} (۲۰۱۷) نیز در پژوهشی نشان داد بین تاب‌آوری و هیجان‌های مثبت تحصیلی رابطه مثبت وجود دارد.

از سویی دیگر مطالعات انجام‌شده در این حوزه بیانگر آن است که خانواده دارای تأثیر بسیار بالایی در کنترل هیجان‌ها در طول تحصیل فرزندان است. نقش خانواده در تحصیل فرزندان بعد از مدرسه در درجه دوم اهمیت قرار دارد، اما بر اساس تحقیقات صورت گرفته، خانواده‌هایی که با فرزند خود تبادل احساس مثبت دارند و نیازهای او را صبورانه پاسخ می‌دهند توانایی اثرگذاری مثبت بر تحصیل فرزند خود را دارند. در نتیجه رابطه عاطفی نیرومند میان افراد خانواده، تسهیل‌کننده مسیر رشد و یادگیری است (بائر، کیف و شی^{۱۶}، ۲۰۰۱). مشارکت مثبت والدین با فرزندان‌شان منجر به پرورش فرزندان می‌گردد که عملکرد موفق‌تری

⁵ Pekrun, Goetz & Hall

⁶ Haag

⁷ Fredrickson, B. L.

⁸ Avey, Norman, Hughes & Luthans

⁹ psychological capital

¹⁰ optimism

¹¹ hope

¹² self-efficacy

¹³ resiliency

¹⁴ Youssef & Avolio

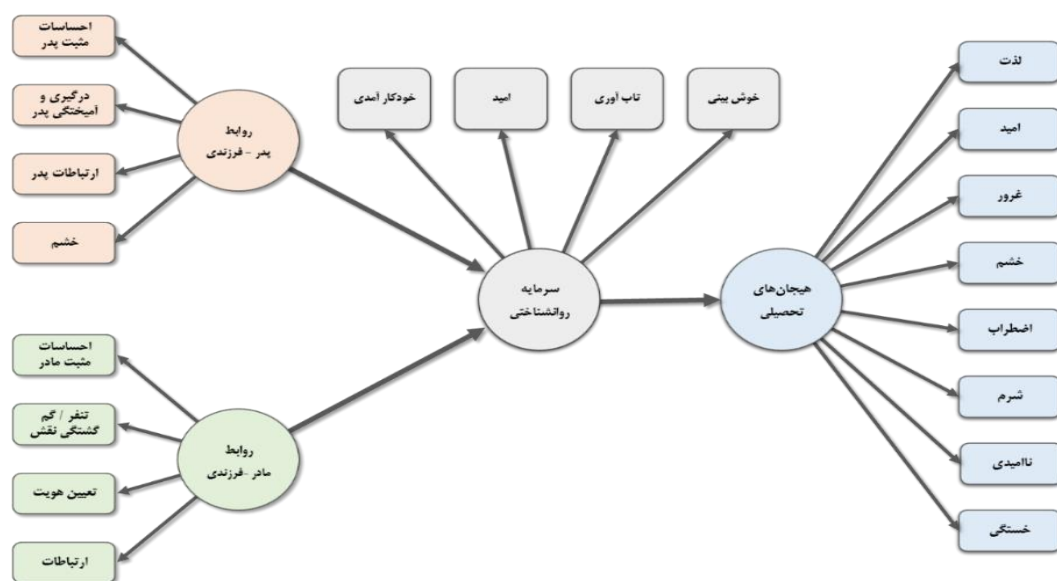
¹⁵ Daoyang, Mingming & Xin

¹⁶ Bauer, Keefe & Shea

در تحصیل دارند در حالی که فرزندان در خانواده‌های با توجه کمتر، از آمادگی ذهنی و روانی کافی برای یادگیری و تحصیل برخوردار نبوده و خطر مشکلات تحصیلی آن‌ها را تهدید می‌کند (شکوهی یکتا، شهائیان و پرنده، ۱۳۹۱). پژوهش گوئتز و همکاران (۲۰۰۶) نیز رابطه بین متغیرهای خانوادگی و هیجان‌های مثبت و منفی را مورد تأیید قرار دادند. حسینی و خیر (۱۳۹۰) در پژوهشی تأثیر واسطه‌گری ارزیابی شناختی بین ابعاد فرزندپروری و هیجان‌های تحصیلی ریاضی و تنظیم هیجانی را نشان دادند. علاوه بر این، نوع و شیوه تفکر و روابط خانواده بر باورها، توانایی و رفتار افراد مؤثر است. یکی از مهم‌ترین توانایی‌های انسان سرمایه روان‌شناختی است که موجب سازگاری او در موقعیت‌های متفاوت زندگی می‌گردد (فخری و سبزی، ۱۳۹۴). بنابراین یکی از بااهمیت‌ترین پیشایندهای پدیدآیی سرمایه روان‌شناختی در افراد را می‌توان کیفیت روابط خانوادگی در نظر گرفت.

پژوهش‌های انجام گرفته در این حوزه رابطه بین مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی و روابط خانوادگی را تأیید کرده‌اند. نتایج پژوهش بونگ^{۱۷} (۲۰۰۸) تأثیر حمایت عاطفی و پذیرش والدین بر خودکارآمدی فرزندان را نشان داد، همچنین نتایج پژوهش کارمونا - هالتی، سالانوا و شوافلی^{۱۸} (۲۰۲۰) نشان‌دهنده وجود رابطه مثبت و معنادار بین روابط والد-فرزندی و سرمایه روان‌شناختی است.

در نهایت بر پایه مبانی نظری و نتایج پژوهش‌های صورت گرفته به نظر می‌رسد که نحوه روابط و تعامل اعضا خانواده، جو عاطفی خانواده و در مجموع روابط والد-فرزندی در ابعاد گوناگون بر عملکرد اعضای خانواده در حوزه‌های متفاوت شناختی و هیجانی مؤثر هستند و رابطه‌ای میان کیفیت ارتباط والدین و فرزند با سرمایه روان‌شناختی و هیجانات تحصیلی آنان برقرار است. به منظور نشان دادن رابطه احتمالی بین این سه متغیر الگوی مفهومی زیر ترسیم شده است. با توجه به فقدان تحقیقات دقیق برای مطالعه و بررسی این رابطه و تأثیر آن بر هیجانات تحصیلی و به طور خاص مدنظر قرار ندادن سرمایه روان‌شناختی دانش‌آموز در پژوهش‌های انجام شده، محقق به انجام این پژوهش پرداخته است.

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

¹⁷ Bong

¹⁸ Carmona-Halty, Salanova & Schaufeli

با توجه به شکل ۱ هدف مطالعه حاضر آزمودن فرضیه‌های زیر است:

فرضیه اصلی

مدل ساختاری هیجان‌های تحصیلی بر مبنای کیفیت روابط والد-فرزند با میانجیگری سرمایه روان‌شناختی برازش می‌شود.

فرضیه‌های فرعی

۱. کیفیت روابط مادر-فرزند با سرمایه روان‌شناختی رابطه مستقیم دارد.
 ۲. کیفیت روابط پدر-فرزند با سرمایه روان‌شناختی رابطه مستقیم دارد.
 ۳. کیفیت روابط مادر-فرزند با هیجان‌های تحصیلی رابطه مستقیم دارد.
 ۴. کیفیت روابط پدر-فرزند با هیجان‌های تحصیلی رابطه مستقیم دارد.
 ۵. سرمایه روان‌شناختی با هیجان‌های تحصیلی رابطه مستقیم دارد.
- سؤال اکتشافی ۱. کیفیت روابط مادر-فرزند با هیجان‌های تحصیلی با واسطه‌گری سرمایه روان‌شناختی رابطه غیرمستقیم دارد.
- سؤال اکتشافی ۲. کیفیت روابط پدر-فرزند با هیجان‌های تحصیلی با واسطه‌گری سرمایه روان‌شناختی رابطه غیرمستقیم دارد.

روش

جامعه آماری، نمونه و روش اجرای پژوهش

پژوهش حاضر از بعد هدف، کاربردی است و از منظر گردآوری اطلاعات توصیفی (غیرآزمایشی) و از دسته همبستگی و مبتنی بر روش مدلیابی معادلات ساختاری است. جامعه آماری پژوهش متشکل از کلیه دانش آموزان پایه دهم منطقه ۵ شهر تهران در سال ۱۳۹۵-۱۳۹۶ بوده است؛ که تعداد آن‌ها حدود ۴۰۰۰ نفر برآورد شد. سپس حجم نمونه با استفاده از قاعده حجم نمونه کلاین^{۱۹} (۲۰۱۰) تعیین شد. در این قاعده برای هر عامل (متغیر پنهان) ۱۰ الی ۲۰ نمونه کافی است. تعداد عوامل (متغیرهای پنهان) در این پژوهش برابر ۲۰ عامل (متغیر پنهان) بود بنابراین تعداد نمونه لازم بین ۲۰۰ الی ۴۰۰ نفر تعیین شد؛ بنابراین با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای از میان ۵۳ مدرسه دخترانه متوسطه دوره دوم در منطقه ۵ شهر تهران، ۴۰ مدرسه و از مدارس مذکور ۴۰۰ نمونه از دانش آموزان پایه دهم انتخاب گردید.

ابزارهای پژوهش

مقیاس روابط والد-فرزند (PCRS)^{۲۰}

این پرسشنامه توسط فاین جی مورلند و شوبل^{۲۱} (۱۹۸۳) و با هدف سنجیدن کیفیت روابط والد-فرزند ساخته شده است. این مقیاس شامل ۲۴ گویه برای سنجیدن نظر فرزندان درباره رابطه آنان با والدینشان است. مقیاس رابطه والد-فرزند به دو شکل مورد استفاده قرار می‌گیرد، یکی برای سنجش رابطه فرزند-مادر و دیگری هم برای سنجش رابطه پدر-فرزند. جهت نمره‌گذاری مقیاس، نمره سؤال‌های منفی (۹-۱۳-۱۴) را معکوس می‌کنیم و جمع نمره ماده‌های هر عامل را بر تعداد ماده‌ها تقسیم می‌کنیم. در نهایت مجموع نمره‌های فرد در چهار خرده مقیاس نمره کل فرد خواهد بود.

¹⁹ Klein

²⁰ Parent-Child Relationship Scale (PCRS)

²¹ Fine, Moreland & Schwebel

در پژوهشی که توسط فاین و همکاران (۱۹۸۳) انجام گرفت ضریب آلفای والد-فرزند در خرده مقیاس‌های مرتبط با پدر بین ۰/۸۹ تا ۰/۹۴ و ضریب آلفای کلی ۰/۹۶ و برای خرده مقیاس‌های مرتبط با مادر ضرایب آلفا ۰/۶۱ تا ۰/۹۴ و نیز آلفای کلی ۰/۹۶ تعیین شده است که نشان‌دهنده سطح پایایی مناسب است. در این پژوهش ضریب آلفای کلی برای روابط پدر-فرزند ۰/۸۵ و ضریب آلفای کلی برای روابط مادر-فرزند ۰/۸۳ بوده است که مورد تأیید قرار می‌گیرد. به منظور بررسی روایی از روش تحلیل عاملی تأییدی با بهره‌گیری از نرم‌افزار LISREL انجام شده است. تحلیل عاملی تأییدی مرحله دوم بین خرده مقیاس‌ها و مقیاس رابطه پدر-فرزند بار عاملی مناسبی را نشان داد و کلیه خرده مقیاس‌ها با سطح معناداری ۰.۰۵ مورد پذیرش واقع شد. این نتیجه در مورد خرده مقیاس‌ها و مقیاس مادر-فرزند نیز صادق است.

پرسشنامه سرمایه روان‌شناختی (PCQ)^{۲۲}

لوتانز و همکاران (لوتانز و آویلو، ۲۰۰۷) این پرسشنامه را به منظور سنجیدن سرمایه روان‌شناختی ساخته‌اند. این پرسشنامه شامل ۲۴ گویه است یعنی هر خرده مقیاس شامل ۶ گویه است و شرکت‌کنندگان در مقیاس ۶ درجه‌ای که گزینه‌های آن از ۱=کاملاً مخالفم تا ۶=کاملاً موافقم است، به آن پاسخ می‌دهند. جهت محاسبه نمره سرمایه روان‌شناختی نخست نمره هر خرده مقیاس به طور مجزا حساب شده و در نهایت مجموع نمرات خرده مقیاس‌ها نمره کل سرمایه روان‌شناختی را پدید می‌آورد. در پژوهشی سیدجوادین و همکاران (۱۳۹۴) پایایی این پرسشنامه را مورد سنجش قرار دادند و پایایی مورد تأیید واقع شد. همچنین مقدار آلفای به‌دست‌آمده ۰/۹۲ بود. در این پژوهش ضریب آلفای کلی سرمایه روان‌شناختی ۰/۸۸ بوده است. به منظور بررسی روایی پرسشنامه سرمایه روان‌شناختی در این پژوهش از روایی سازه استفاده شده است. تحلیل عاملی تأییدی مرحله دوم بین خرده مقیاس‌ها و مقیاس سرمایه روان‌شناختی بار عاملی مناسبی را نشان داد و کلیه خرده مقیاس‌ها با سطح معناداری ۰/۰۵ مورد پذیرش واقع شد.

پرسشنامه هیجانات تحصیلی (AEQ)^{۲۳}

پکران، گوئتز و فرینزل^{۲۴} (۲۰۰۵) پرسشنامه‌ای به منظور سنجیدن هیجان‌های تحصیلی دانش‌آموزان ساخته‌اند. این پرسشنامه شامل ۷۵ گویه است که هر گویه در قالب ۵ درجه تنظیم شده است. شیوه نمره‌گذاری گزینه‌ها به صورت از ۱=کاملاً مخالفم تا ۵=کاملاً موافقم می‌باشد. در پژوهش کدیور و همکاران (۱۳۸۸) برای بررسی پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. در این پژوهش، یافته‌ها همسو با یافته‌های پژوهش پکران (۲۰۰۲) بیان‌کننده همسانی درونی قابل قبول پرسشنامه است. ضریب آلفای به‌دست‌آمده توسط کدیور و همکاران برای این هیجان‌ها بین ۰/۷۵ تا ۰/۸۶ گزارش شده است. در این پژوهش ضریب آلفای کلی برای هیجان‌های تحصیلی ۰/۸۸ بوده است. به جهت بررسی روایی پرسشنامه هیجان‌های تحصیلی از روایی سازه استفاده شده است. تحلیل عاملی تأییدی مرحله دوم نشان‌دهنده بار عاملی مناسب بین خرده مقیاس‌ها و مقیاس هیجانات تحصیلی است و همه خرده مقیاس‌ها با سطح معناداری ۰/۰۵ مورد پذیرش واقع شده است.

²² Psychological Capital Questionnaire (PCQ)

²³ Academic Emotion Questionnaire (AEQ)

²⁴ Frenzel

یافته‌ها

در هر نوع پژوهشی تجزیه و تحلیل داده‌ها با هدف بررسی درستی و یا نادرستی فرضیه‌ها از اهمیت بالایی برخوردار است. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های آماری پژوهش، براساس داده‌های حاصل از اجرای پرسشنامه‌ها جدول اطلاعات کلی تنظیم شد؛ سپس جمیع داده‌ها دو بخش روش‌های توصیفی و استنباطی با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS 24 و LISREL 8.80 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

الف) توصیف شاخص‌ها

نمونه مورد مطالعه ۴۰۰ نفر از دانش‌آموزان دختر پایه دهم منطقه ۵ شهر تهران در سال ۱۳۹۵-۱۳۹۶ بوده است.

جدول ۱: آماره‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش

عامل‌ها	حداقل	حداکثر	نما	میانه	میانگین	انحراف استاندارد
احساسات مثبت	۹	۶۳	۵۷	۵۱	۴۸/۲۵	۱۲/۴۱
درگیری و آمیختگی پدر	۵	۳۵	۲۹	۲۵/۵	۲۴/۶۳	۶/۹۸
ارتباطات	۷	۴۹	۳۲	۳۲	۳۱/۷۰	۹/۴۶
خشم	۱	۷	۶	۴	۴/۲۸	۱/۸۹
روابط پدر-فرزند	۲۲	۱۵۴	۱۱۷	۱۱۵	۱۰۸/۸۷	۲۷/۴۱
احساسات مثبت	۲۰	۷۷	۷۷	۶۸	۶۵/۵۲	۱۰/۹۵
تنفر / گم‌گشتگی نقش	۲	۱۴	۱۴	۱۱/۵	۱۰/۷۱	۳/۲۳
تعیین هویت	۳	۲۱	۹	۱۳	۱۳/۰۳	۴/۱۲
ارتباطات	۶	۴۲	۳۶	۳۵	۳۲/۳۵	۷/۹۷
روابط مادر-فرزند	۴۵	۱۶۳	۱۵۵	۱۳۴	۱۲۸/۱۸۸	۲۳/۰۳
خودکارآمدی	۶	۳۶	۲۷	۲۷	۲۶/۲۵	۵/۳۸
امید	۶	۳۶	۲۴	۲۵	۲۴/۰۹	۵/۸۷
تاب‌آوری	۶	۳۶	۲۴	۲۳	۲۲/۹۳	۵/۱۵
خوش‌بینی	۶	۳۴	۲۷	۲۵	۲۴/۵۹	۴/۶۷
سرمایه روان‌شناختی	۲۴	۱۴۱	۸۷	۱۰۰	۹۷/۸۷	۱۶/۶۰
لذت از یادگیری	۱۲	۵۰	۳۳	۳۵	۳۵/۳۶	۶/۶۳
امیدواری در یادگیری	۶	۵۲	۲۳	۲۲	۲۱/۸۹	۴/۸۴
غرور از یادگیری	۶	۳۰	۲۳	۲۲	۲۱/۷۹	۴/۵۲
خشم در یادگیری	۹	۴۵	۲۴	۲۴	۲۴/۵۲	۷/۰۳
اضطراب در یادگیری	۱۱	۵۵	۳۴	۳۴	۳۳/۰۸	۷/۱۴
شرم در یادگیری	۱۱	۵۵	۲۸	۲۹/۵	۲۹/۵۶	۸/۰۳
ناامیدی از یادگیری	۱۱	۷۷	۲۲	۲۷	۲۸/۰۲	۹/۳۱

۸/۶۰	۳۱/۲۰	۳۱/۵	۳۳	۵۵	۱۱	خستگی در یادگیری
۲۹/۱۳	۲۲۵/۴۳	۲۲۶	۲۳۱	۳۷۵	۱۳۱	هیجان‌های تحصیلی
						یادگیری

جدول ۱ شاخص‌های توصیفی شامل حداقل، حداکثر، نما، میانه، میانگین و انحراف استاندارد را در کل نمونه مورد پژوهش نشان می‌دهد.

جدول ۲: آزمون نرمالی داده‌های پژوهش

شاخص آماری	z	Sig	سطح معناداری
احساسات مثبت	۸/۴۲	۰/۰۰	۰/۰۵
تعیین هویت	۳/۸۳	۰/۰۰	۰/۰۵
تنفر / گم‌گشتگی نقش	۵/۸۳	۰/۰۰	۰/۰۵
ارتباطات	۶/۵۲	۰/۰۰	۰/۰۵
رابطه مادر-فرزندی	۶/۷۵	۰/۰۰	۰/۰۵
احساسات مثبت	۶/۶۳	۰/۰۰	۰/۰۵
ارتباطات	۳/۶۵	۰/۰۰	۰/۰۵
درگیری و آمیختگی پدر	۴/۸۰	۰/۰۰	۰/۰۵
خشم	۲/۲۰	۰/۰۰	۰/۰۵
رابطه پدر-فرزندی	۵/۳۸	۰/۰۰	۰/۰۵
خودکارآمدی	۶/۲۴	۰/۰۰	۰/۰۵
تاب‌آوری	۴/۸۱	۰/۰۰۵	۰/۰۵
امید	۴/۶۵	۰/۰۰	۰/۰۵
خوش‌بینی	۶/۷۰	۰/۰۰	۰/۰۵
سرمایه روان‌شناختی	۶/۴۷	۰/۰۰۸	۰/۰۵
خشم	۴/۴۳	۰/۰۹	۰/۰۵
اضطراب	۴/۰۳	۰/۰۰۸	۰/۰۵
شرم	۴/۸۷	۰/۰۵۷	۰/۰۵
ناامیدی	۸/۴۹	۰/۰۱۹	۰/۰۵
خستگی	۳/۸۵	۰/۲	۰/۰۵
لذت	۵/۶۵	۰/۰۷۶	۰/۰۵
امیدواری	۸/۳۱	۰/۰۰	۰/۰۵
غرور	۶/۳۶	۰/۰۰	۰/۰۵
هیجان‌های تحصیلی	۶/۶۹	۰/۲	۰/۰۵

مطابق جدول ۲ در مطالعه حاضر Sig بسیاری از متغیرهای از ۰/۰۵ کوچک‌تر است، بنابراین فرض صفر مبنی بر نرمال بودن متغیرها رد می‌شود؛ به این دلیل با استفاده از گزینه Normal Scores در نرم‌افزار LISREL در ابتدا داده‌ها را نرمال نموده و سپس مدل‌سازی ساختاری در این نرم‌افزار صورت پذیرفت.

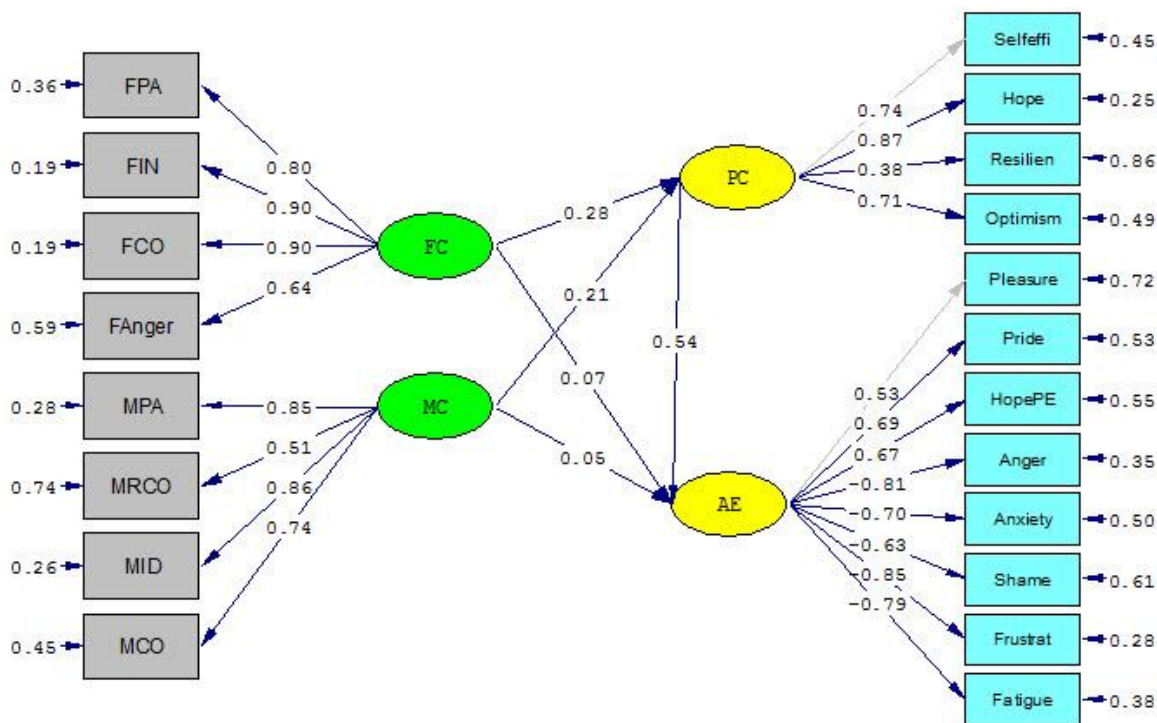
جدول ۳: ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

هیجان‌های تحصیلی	سرمایه روان‌شناختی	رابطه پدر- فرزند	رابطه مادر- فرزند	
			۱	رابطه مادر-فرزند
		۱	۰/۴۷	رابطه پدر-فرزند
	۱	۰/۳۸	۰/۳۴	سرمایه روان‌شناختی
۱	۰/۵۸	۰/۲۹	۰/۲۷	هیجان‌های تحصیلی

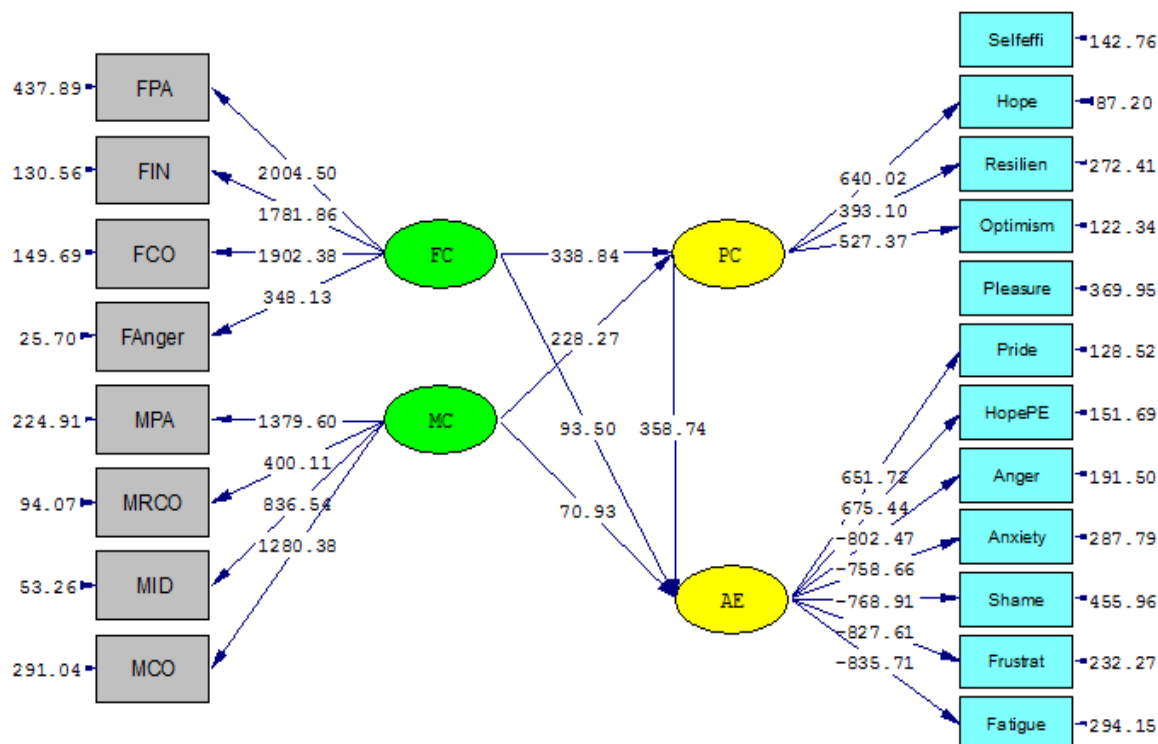
مطابق جدول ۳، همه متغیرها رابطه خطی دارند و بین آن‌ها همبستگی معناداری در سطح $P < ۰/۰۵$ وجود دارد. در این جدول بیشترین همبستگی بین هیجان‌های تحصیلی و سرمایه روان‌شناختی برقرار است که برابر $r = ۰/۵۸$ است.

ب) اندازه‌گیری برازش مدل ساختاری

نتایج اجرای مدل در حالت استاندارد و مقادیر T-Value و همچنین بااهمیت‌ترین شاخص‌های برازش تحلیل مسیر مدل در شکل‌ها و جدول زیر ارائه گردیده است.

شکل ۲: مدل پژوهش در حالت ضرایب استاندارد شده

شکل ۳: مدل پژوهش در حالت T-Value

جدول ۴: شاخص‌های برازش تحلیل مسیر اولیه پژوهش

شاخص‌های برازش مدل پژوهش		نام شاخص
مقدار	حد مجاز	
χ^2		
۸/۹	کمتر از ۳	df
۰/۱۶	کمتر از ۰/۱	RMSEA (ریشه میانگین خطای برآورد)
۱/۰۰	بالاتر از ۰/۹	CFI (برازندگی تعدیل یافته)
۱/۰۰	بالاتر از ۰/۹	NFI (برازندگی نرم شده)
۱/۰۳	بالاتر از ۰/۹	NNFI (برازندگی نرم نشده)
۰/۹۷	بالاتر از ۰/۹	GFI (نیکویی برازش)
۰/۹۷	بالاتر از ۰/۹	AGFI (نیکویی برازش اصلاح شده)

ج) آزمون فرضیه‌ها

در کار با برنامه LISREL هیچ‌یک از شاخص‌های برازش به تنهایی دلیل برازندگی یا عدم برازندگی مدل نیست و این شاخص‌ها به همراه هم باید تفسیر شوند. مقادیر شاخص‌ها که در جدول ۴ ذکر شده است بیانگر آن است که مدل اولیه پژوهش در جهت

برازش و تبیین از وضعیت مناسبی برخوردار است و نیازی به اصلاح نیست، بنابراین فرضیه اصلی پژوهش یعنی برازش مدلی جهت تبیین هیجان‌های تحصیلی بر مبنای کیفیت روابط والد-فرزند با میانجیگری سرمایه روان‌شناختی مورد تأیید واقع شد. با توجه به شکل ۲ و شکل ۳ در رابطه با ارتباط کیفیت روابط مادر-فرزند و سرمایه روان‌شناختی، $t = 263/24$ و $\beta = 0/21$ به‌دست‌آمده است و نشانگر اثر مثبت و مستقیم سرمایه روان‌شناختی بر کیفیت روابط مادر-فرزند است؛ بنابراین فرضیه اول با ۹۵٪ اطمینان مورد تأیید بوده است.

براساس شکل ۲ و شکل ۳ در رابطه با ارتباط کیفیت روابط پدر-فرزند و سرمایه روان‌شناختی، $t = 377/48$ و $\beta = 0/28$ برآورد شده است و بیانگر اثر مثبت و مستقیمی سرمایه روان‌شناختی بر کیفیت روابط پدر-فرزند است؛ بنابراین فرضیه دوم با ۹۵٪ اطمینان مورد تأیید بوده است.

با توجه به شکل ۲ و شکل ۳ در رابطه با ارتباط کیفیت روابط مادر-فرزند و هیجان‌های تحصیلی، $t = 47/88$ و $\beta = 0/05$ برآورد شده است و اثر مثبت و مستقیم هیجان‌های تحصیلی بر کیفیت روابط مادر-فرزند را نشان می‌دهد؛ بنابراین فرضیه سوم با ۹۵٪ اطمینان مورد تأیید بوده است.

براساس شکل ۲ و شکل ۳ در رابطه با ارتباط کیفیت روابط پدر-فرزند و هیجان‌های تحصیلی، $t = 99/03$ و $\beta = 0/07$ به‌دست‌آمده است و نشانگر اثر مثبت و مستقیم هیجان‌های تحصیلی بر کیفیت روابط پدر-فرزند داشته است؛ بنابراین فرضیه چهارم با ۹۵٪ اطمینان مورد تأیید بوده است.

براساس شکل ۲ و شکل ۳ در رابطه با سرمایه روان‌شناختی و هیجان‌های تحصیلی، $t = 358/63$ و $\beta = 0/54$ برآورد شده است و اثر مثبت و مستقیم هیجان‌های تحصیلی بر سرمایه روان‌شناختی را نشان می‌دهد؛ بنابراین فرضیه پنجم با ۹۵٪ اطمینان مورد تأیید بوده است.

با توجه به شکل ۲ و شکل ۳ در رابطه با ارتباط کیفیت روابط مادر-فرزند با هیجان‌های تحصیلی با واسطه‌گری سرمایه روان‌شناختی، $t = 222/41$ و $\beta = 0/11$ به‌دست‌آمده است و بیانگر اثر مثبت و غیرمستقیم هیجان‌های تحصیلی با میانجیگری سرمایه روان‌شناختی بر کیفیت روابط مادر-فرزند دارد؛ بنابراین سؤال اکتشافی اول با ۹۵٪ اطمینان مورد تأیید بوده است. براساس شکل ۲ و شکل ۳ در رابطه با ارتباط کیفیت روابط پدر-فرزند با هیجان‌های تحصیلی با واسطه‌گری سرمایه روان‌شناختی، $t = 272.15$ و $\beta = 0.15$ برآورد شده است و اثر مثبت و غیرمستقیم هیجان‌های تحصیلی با میانجیگری سرمایه روان‌شناختی بر کیفیت روابط پدر-فرزند را نشان می‌دهد؛ بنابراین سؤال اکتشافی دوم با ۹۵٪ اطمینان مورد تأیید بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری

هیجان‌ها و احساس‌ها از مهم‌ترین ابعاد شخصیتی افراد است که در کل فرایند یادگیری در کلاس همراه دانش‌آموزان است. نقش این هیجان‌ها در فرایند یادگیری، اثرات مثبت و منفی آن‌ها و نیز ماهیت آن‌ها توجه زیادی را در سال‌های اخیر برانگیخته است؛ بنابراین هدف پژوهش حاضر بررسی و ارزیابی کیفیت رابطه والد-فرزند و سرمایه روان‌شناختی با هیجان‌های تحصیلی با استفاده از تحلیل مسیر بوده است.

نتایج تحلیل مدل معادلات ساختاری با بهره‌گیری از داده‌های تجربی نشان داد که هیجان‌های تحصیلی به‌طور مستقیم و غیرمستقیم از متغیرهای پیش‌بین روابط والد-فرزند (روابط مادر-فرزند و روابط پدر-فرزند) و سرمایه روان‌شناختی تأثیر می‌پذیرد. در این مطالعه تمام شاخص‌های برازش به‌جز $\frac{x^2}{df}$ و RMSE (ریشه میانگین خطای برآورد) در حد بسیار مطلوبی گزارش شده‌اند و مدل از برازش خوبی برخوردار است و این نشانگر آن است که رابطه خوبی بین متغیرها و سازه‌های مکنون وجود دارد؛ بنابراین فرضیه اصلی پژوهش مورد تأیید است.

در ارتباط با فرضیه اول نشان داده شد که بین کیفیت روابط مادر-فرزند و سرمایه روان‌شناختی رابطه مستقیم وجود دارد؛ بنابراین هر چه کیفیت روابط مادر-فرزند بیشتر و مطلوب‌تر باشد میزان سرمایه روان‌شناختی دانش‌آموزان بالاتر خواهد بود. این نتایج همسو با یافته‌های پژوهش‌های خیرمندی و امید (۱۳۹۵)، فرخی و سبزی (۱۳۹۴)، میرزایی و اشرفی (۱۳۹۰)، قره داغی قهرمانلو (۱۳۹۱)، قنبری (۱۳۹۲)، برین، رضایا و همکاران (۱۳۹۴)، کارمونا - هالتی، سالانوا و شوافلی (۲۰۲۰)، بونگ (۲۰۰۸)، جوکار و هاشمی (۱۳۹۲)، مولیادی، رهااردجو و باسوکی^{۲۵} (۲۰۱۶) و یوان، ویزر و فیشر^{۲۶} (۲۰۱۶) است. به‌بیان‌دیگر ایجاد روابط مطلوب بین مادر و فرزندان، موجب تعامل بیشتر در بین اعضا خانواده می‌گردد و این مهم گسترش مهارت‌ها و توانایی‌های فرد را به دنبال دارد که زمینه‌ساز افزایش شاخص‌های سرمایه روان‌شناختی می‌گردد. در مورد فرضیه دوم نشان داده شد که میان کیفیت روابط پدر-فرزند و سرمایه روان‌شناختی رابطه مستقیم وجود دارد؛ بنابراین هر قدر روابط پدر-فرزند از کیفیت بیشتری برخوردار باشد، سرمایه روان‌شناختی دانش‌آموزان بالاتر خواهد داشت.

یافته‌های این فرضیه با پژوهش‌های خیرمندی و امید (۱۳۹۵)، فرخی و سبزی (۱۳۹۴)، قنبری (۱۳۹۲)، میرزایی و اشرفی (۱۳۹۰)، قره داغی قهرمانلو (۱۳۹۱)، برین، رضایا و همکاران (۱۳۹۴)، کارمونا - هالتی، سالانوا و شوافلی (۲۰۲۰)، بونگ (۲۰۰۸)، مولیادی، رهااردجو و باسوکی (۲۰۱۶) و یوان، ویزر و فیشر (۲۰۱۶) همسو است؛ بنابراین می‌توان گفت ارتباط حمایتگر و عمیق و گفتگو بین پدر و فرزندان، مهارت‌ها و توانایی‌های آنان را افزایش می‌دهد که منجر به بالا رفتن شاخص‌های سرمایه روان‌شناختی می‌گردد.

در ارتباط با فرضیه سوم پژوهش همان‌گونه که گفته شد بین کیفیت روابط مادر-فرزند و هیجانات تحصیلی رابطه مستقیم وجود دارد؛ به‌بیان‌دیگر کیفیت روابط مادر-فرزند مطلوب‌تر میزان هیجان تحصیلی مثبت دانش‌آموزان را افزایش داده و باعث کاهش میزان هیجان‌های تحصیلی منفی وی می‌گردد.

یافته‌های این فرضیه همسو با مطالعات مک کارتی و همکاران^{۲۷} (۲۰۰۴)، ایسنبرگ و همکاران^{۲۸} (۲۰۰۵)، حسینی و خیر (۱۳۹۰)، پلگ و پاپکو^{۲۹} (۲۰۰۲) و کاشفی و حمیدی طوقچی (۱۳۹۵) است. تحقیقات پیرامون این فرضیه نشان می‌دهد هیجان‌های فرد ناشی از ارزیابی‌های شخصی و ذهنی برخاسته از محیط است، ارزیابی‌های مثبت از محیط که برگرفته از نحوه تربیت و نوع نگرش فرد و ناشی از نوع ارتباط وی در خانواده و کیفیت ارتباطات والد-فرزند است منجر به احساسات و هیجان‌های مثبت می‌شود.

در بررسی فرضیه چهارم پژوهش، همان‌گونه که بیان شد بین کیفیت روابط پدر-فرزند و هیجانات تحصیلی رابطه مستقیم وجود دارد؛ به‌عبارت‌دیگر هر چه کیفیت روابط پدر-فرزند مطلوب‌تر باشد باعث افزایش میزان هیجانات تحصیلی مثبت و کاهش میزان هیجانات تحصیلی منفی وی خواهد شد.

یافته‌های این فرضیه همسو با پژوهش‌های ایسنبرگ و همکاران (۲۰۰۵)، پلگ و پاپکو (۲۰۰۲)، مک کارتی و همکاران (۲۰۰۴)، فرخی و سبزی (۱۳۹۴)، حسینی و خیر (۱۳۹۰)، آزادی، فرزاد و همکاران (۱۳۹۶) و کاشفی و حمیدی طوقچی (۱۳۹۵) است. پژوهش‌ها پیرامون این فرضیه نشان می‌دهد پدران بیشتر از سایرین، فرزندان خود را به رقابت، بازی و تعاملات فیزیکی ترغیب می‌کنند، پدران برانگیزاننده‌های قوی‌تری برای هیجان‌ها محسوب می‌شوند. نحوه مدیریت و اداره هیجان‌ها به واسطه بازخوردهای

²⁵ Mulyadi, Rahardjo & Basuki

²⁶ Yuan, Weiser & Fischer

²⁷ McCarthy

²⁸ Eisenberg

²⁹ Peleg-Popko

والدین و سبک برخورد آنان به فرزندان آموزش داده می‌شود؛ بنابراین تحرکات و تعاملات فیزیکی پدر موجب خلق هیجان شده و در زمینه چگونگی مواجهه و مدیریت آن برای فرزندان آموزنده است.

در بررسی فرضیه پنجم پژوهش نشان داده شد که بین کیفیت سرمایه روان‌شناختی و هیجانات تحصیلی رابطه مستقیم وجود دارد؛ بنابراین افزایش هرچه بیشتر سرمایه روان‌شناختی موجب افزایش میزان هیجان‌های تحصیلی مثبت دانش‌آموز کاهش میزان هیجان‌های تحصیلی منفی وی می‌گردد.

یافته‌های این فرضیه همسو با پژوهش‌های بدری گرگری و قره آغاجی (۱۳۹۴)، نیسی و همکاران (۱۳۹۰)، آوی و همکاران (۲۰۰۶)، یوسف وند و همکاران (۱۳۹۷)، دیوانگ، مینیگمینگ و شین (۲۰۱۷)، حیات و همکاران^{۳۰} (۲۰۲۰) است. طبق نظریه میانجی‌گری شناختی هیجان‌ها^{۳۱} لازاروس^{۳۲} باورها و شناخت افراد نظیر خودکارآمدی، امید، تاب‌آوری و خوش‌بینی یا به طور کلی سرمایه روان‌شناختی منبعی بالقوه برای هیجانات مثبت و دورکننده هیجان‌های منفی افراد است. در حقیقت هیجان‌های مثبت را می‌توان تابعی از یک محرک قبلی دانست که به صورت رویدادهای معنادار شخصی هستند و این رویدادها مبنای هیجان‌های مثبت را ایجاد می‌کند.

در بررسی سؤال اکتشافی ۱، همان‌گونه که پیش‌تر نشان داده شد بین کیفیت روابط مادر-فرزندی و هیجانات تحصیلی با میانجیگری سرمایه روان‌شناختی رابطه غیرمستقیم وجود دارد؛ بنابراین هر چه کیفیت روابط مادر-فرزندی مطلوب‌تر باشد باعث افزایش میزان سرمایه روان‌شناختی دانش‌آموز شده که این باعث بیشتر شدن هیجانات تحصیلی مثبت و کمتر شدن هیجانات تحصیلی منفی می‌گردد.

در بررسی سؤال اکتشافی ۲ نشان داده شد که میان کیفیت روابط پدر-فرزند و سرمایه روان‌شناختی رابطه غیرمستقیم وجود دارد؛ بنابراین هر قدر روابط پدر-فرزندی از کیفیت بهتری برخوردار شوند، میزان سرمایه روان‌شناختی دانش‌آموز افزایش یافته و همچنین باعث بیشتر شدن هیجانات تحصیلی مثبت و کمتر شدن هیجانات تحصیلی منفی می‌گردد.

کنترل و مدیریت هیجانات در فرایند یادگیری یکی از تأثیرگذارترین مسائل در امور تحصیلی نوجوانان است که روابط خانوادگی و مؤلفه‌های روان‌شناختی دانش‌آموز این مهم را تحت تأثیر قرار می‌دهند. دانش‌آموزانی که از پذیرش، درک متقابل و روابط عاطفی مطلوب در خانه بهره می‌برند، مواجهه‌های کارآمدتر با موقعیت‌های سخت و استرس‌زا دارند. به عبارت دیگر با افزایش خودکارآمدی شیوه برخورد آنان با امیدواری و خوش‌بینی بیشتر همراه است. به طور کلی سرمایه روان‌شناختی به طور بالقوه منبعی برای هیجان‌های مثبت و دورکننده هیجان‌های منفی فرد است.

نهایتاً بر پایه مبانی نظری و مطالعاتی که در این زمینه انجام شده، به نظر می‌رسد که بین کیفیت روابط والد-فرزند، سرمایه روان‌شناختی و هیجان‌های تحصیلی رابطه وجود دارد.

از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به جامعه پژوهش اشاره کرد، این پژوهش به دانش‌آموزان دختر پایه دهم محدود بوده است که در این جامعه سن و جنسیت محدود شده است بنابراین این مسئله موجب کاهش تعمیم‌پذیری این پژوهش می‌گردد. علاوه بر این متغیرهای روان‌شناختی مانند ویژگی‌های شخصیتی و متغیرهای بیرونی مؤثر مانند وضعیت اجتماعی-اقتصادی و تعداد فرزندان که بر کیفیت روابط والد-فرزندی مؤثر است در این تحقیق کنترل نشده است؛ از این رو پیشنهاد می‌شود در مطالعات آتی مقایسه مؤلفه‌های این پژوهش در هر دو جنس و در بازه سنی گسترده‌تری انجام شود؛ علاوه بر این کنترل متغیرهای روان‌شناختی و متغیرهای مؤثر بیرونی موجب تعمیم‌پذیری بیشتر پژوهش خواهد شد. در این مطالعه به منظور

³⁰ Hayat

³¹ cognitive mediation of emotions

³² Lazarus

بررسی کیفیت روابط والد-فرزندی فقط از دانش‌آموزان پرسش شده است، بنابراین پیشنهاد می‌شود جهت ارتقا این روابط در مطالعات بعدی به بررسی هم‌زمان فرزندان و والدین پرداخته شود.

سپاسگزاری

از تمامی اساتید، مسئولان دانشگاهی، مدیران آموزش و پرورش که در انجام پژوهش حاضر ما را یاری دادند و زمینه همکاری و هماهنگی را برای انجام پژوهش فراهم کردند، سپاسگزاریم.

منابع

- [۱] آزادی، م.، فرزاد، و.، سعدی پور، ا.، خوش نویسان، ز.، و کریمی، ع. (۱۳۹۶). رابطه دل‌بستگی به پدر و عملکرد تحصیلی: نقش واسطه‌ای نظم دهی هیجان، مجله علوم پزشکی رازی، ۲۴(۱۵۴)، ۶۴-۷۲.
- [۲] بدری گرگری، ر.، و قره آغاجی، س. (۱۳۹۴). نقش خودکارآمدی، ارزش تکلیف و جهت‌گیری هدف در پیش‌بینی هیجان‌های تحصیلی ریاضی، سومین کنفرانس ملی روان‌شناسی و علوم تربیتی، شادگان، ایران.
- [۳] برین، ز.، رضایا، م.، دمیری، ا.، و شرفی، ا. (۱۳۹۴). تأثیر الگوهای ارتباطی خانوادگی و خوش‌بینی و شادکامی جوانان، اولین همایش علمی پژوهشی روانشناسی، علوم تربیتی و آسیب‌شناسی جامعه، کرمان، ایران.
- [۴] حسینی، ف.، و خیر، م. (۱۳۹۰). نقش ارزیابی شناختی در تبیین رابطه ابعاد فرزندپروری با هیجانات تحصیلی ریاضی و تنظیم هیجانی، مجله مطالعات آموزش و یادگیری، ۳(۱)، ۱۷-۴۶.
- [۵] خیرمندی، ش.، و امیدی، م. (۱۳۹۵). بررسی رابطه دل‌بستگی به پدر و تاب‌آوری تحصیلی دانش‌آموزان دختر و پسر سال سوم مقطع متوسطه شهرستان پلدختر، کنفرانس ملی دانش و فناوری روانشناسی، علوم تربیتی و جامع روانشناسی ایران، تهران، ایران.
- [۶] خیرمندی، ش.، و امیدی، م. (۱۳۹۵). بررسی رابطه دل‌بستگی به مادر و تاب‌آوری تحصیلی دانش‌آموزان دختر و پسر سال سوم مقطع متوسطه شهرستان پلدختر، کنفرانس ملی دانش و فناوری روانشناسی، علوم تربیتی و جامع روانشناسی ایران، تهران، ایران.
- [۷] شکوهی یکتا، م.، شهبائیان، آ.، و پرند، ا. (۱۳۹۱). روان‌شناسی خانواده، تهران: تیمورزاده: طبیب.
- [۸] فرخی، ا.، و سبزی، ن. (۱۳۹۴). شادکامی و ادراک الگوی ارتباطی خانواده: نقش واسطه‌ای سرمایه روان‌شناختی، فصلنامه روان‌شناسی تحولی: روان‌شناسان ایرانی، ۴۳(۴)، ۳۱۳-۳۲۳.
- [۹] قره داغی قهرمانلو، آ. (۱۳۹۱). بررسی رابطه کیفیت زندگی و سبک‌های فرزندپروری والدین با سطح تاب‌آوری و عملکرد تحصیلی فرزندان آنان در منطقه ۸ تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی.
- [۱۰] قنبری، ف. (۱۳۹۲). رابطه ادراک از فرزندپروری والدین با تاب‌آوری و خودکارآمدی در دانشجویان دانشگاه زنجان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه زنجان.
- [۱۱] کاشفی، ز.، و حمیدی طوقچی، م. (۱۳۹۵). رابطه بین الگوهای ارتباطی خانواده و تنظیم شناختی هیجان با کارکرد خانواده زوجین شهر اصفهان، چهارمین کنفرانس بین‌المللی علوم و مهندسی، رم، ایتالیا.
- [۱۲] میرزایی، ف.، و اشرفی، م. (۱۳۹۰). رابطه الگوی ارتباطی خانواده و امید، دومین همایش ملی روان‌شناسی: روان‌شناسی خانواده، مروودشت، ایران.
- [۱۳] نیسی، ع.، ارشدی، ن.، و رحیمی، ا. (۱۳۹۰). رابطه علی سرمایه روان‌شناختی با هیجان‌های مثبت، بهزیستی روان‌شناختی، عملکرد شغلی و التزام شغلی، مجله دستاوردهای روان‌شناختی (علوم تربیتی و روانشناسی)، ۴(۱)، ۱۹-۴۶.
- [۱۴] هاشمی، ز.، و جوکار، ب. (۱۳۹۲). مدل یابی علی تاب‌آوری هیجانی: نقش دل‌بستگی به والدین و همسالان، راهبردهای مقابله‌ای و تنظیم شناختی هیجانات، فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات روان‌شناختی، ۹(۱)، ۳۸-۳۸.
- [۱۵] یوسف‌وند، م.، قدم پور، ع.، صادقی، م.، و غلامرضایی، س. (۱۳۹۷). نقش پایستگی آموزشی، مکان کنترل و هیجانات تحصیلی در پیش‌بینی تاب‌آوری تحصیلی، فصلنامه تدریس پژوهی، ۶(۴)، ۱۲۷-۱۴۴.

- [16] Avey, B. et al. (2006). The plications positive psychological capital on employee absenteeism. *Journal of Leadership and Organizational Studies*, 13-20.
- [17] Bauer, A. M., Keefe, C. H., & Shea, T. M. (2001). *Students with learning and emotional/behavioral disorders*. New Jersey: Merrill/Prentice-Hall.
- [18] Bong, M. (2008). Effect of parent-child relationship and classroom goal structure on motivation, help-seeking avoidance and cheating. *Journal of Experimental Education*, 76(2), 191-217.
- [19] Carmona-Halty, M., Salanova, S., & Schaufeli, W. (2020). The strengthening starts at home: parent-child relationships, psychological capital, and academic performance –a longitudinal mediation analysis. *Current Psychology*.
- [20] Daoyang, W., Mingming, H., & Xin, Y. (2017). Positive academic emotions and psychological resilience among rural-to-urban migrant adolescents in China. *Scientific Journal Publishers*, 45(10), 1665-1674.
- [21] Eisenberg, N., Zhou, Q., Spinrad, T., Valiente, C., Fabes, R., & Liew, J. (2005). Relations among positive parenting, children's effortful control, and externalizing problems: a three-wave longitudinal study. *Society for Research in Child Development*, 76(5), 1055-1071.
- [22] Fredrickson, B. L. (2001). The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and-build theory of positive emotions. *American Psychologist*, 56, 218-226.
- [23] Goetz, T., Frenzel, A., Hall, N., & Perkun, R. (2008). Antecedents of academic emotions: Testing the internal/external frame of reference model for academic enjoyment. *Contemporary Educational Psychology*, 33, 9-33.
- [24] Goetz, T., Pekrun, R., Hall, N. C., & Haag, L. (2006). Academic emotions from a social cognitive perspective: Antecedents and domain specificity of students effect in the context of Latin instruction. *British Journal of Educational Psychology*, 76, 289-308.
- [25] Hayat, A., Shateri, K., Amini, M., & Shokrpour, N. (2020). Relationships between academic self-efficacy, learning-related emotions, and metacognitive learning strategies with academic performance in medical students: a structural equation model. *BMC Medical Education*, 20(76), 20-76.
- [26] Luthans, F., Youssef, C., & Avolio, B. (2007). *Psychological capital: Developing the human competitive edge*. Oxford, England: Oxford University Press.
- [27] Mulyadi, S., Rahardjo, W., & Basuki, H. (2016). The role of parent-child relationship, self-esteem, academic self-efficacy to academic stress. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 217, 603 – 608.
- [28] Norman, S. M., Avey, J. B., Nimnicht, J. L., & Pigeon, N. G. (2010). The interactive effects of psychological capital and organizational identity on employee organizational citizenship and deviance behavior. *Journal of Leadership and Organizational Studies*, 17(4), 380-391.
- [29] Perkun, R. (2006). The control-value theory of achievement emotions: Assumptions, corollaries, and implications for educational research and practice. *Educational Psychology Review*, 18, 315-341.
- [30] Peleg-Popko, O. (2002). Children's test anxiety and family interaction patterns. *Anxiety Stress and Coping*, 15(1), 45-59.
- [31] McCarthy, C. J., Lambert, R. C., & Seraphine, A. E. (2004). Adaptive family functioning and emotion regulation capacities as predictors of college students, appraisals and emotion valence following conflict with their parent. *Cognition and Emotion*, 18(1), 97-124.
- [32] Yuan, S.H., Weiser, D., & Fischer, J. (2016). Self-efficacy, parent-child relationships, and academic performance: a comparison of European American and Asian American college students. *Social Psychology of Education*, 19, 261-280.